

ACTUALITAT DEL NARRADOR DEL GRUP DE SABADELL

Trabal: el centenari que es va perdre

MERITXELL SALES

La poeta Meritxell Sales reivindica la narrativa de Francesc Trabal i ens l'acosta a través d'autors com Calders i Monzó, que han recollit el seu llegat. Moltes de les obres de l'autor de 'Judita', 'Vals' i 'Temperatura' han estat reeditades per Quaderns Crema

Francesc Trabal

De la mateixa manera que l'Armand del conte *Vida familiar*, del recull *Guadalajara* (1996) de Quim Monzó, troba absurda i gratuïta la tradició familiar a què s'ha de sotmetre (li han d'amputar un dit determinat a la preadolescència) pel fet d'haver nascut en aquella família de fusters concreta, Armand Obiols, Joan Oliver, Francesc Trabal i companyia es qüestionen la cultura i els costums del seu temps al nostre país, així com la funció dels artistes, escriptors i intel·lectuals en general i organitzen actes provocadors propis de l'*underground*. Es tracta del Grup de Sabadell, anomenat el Cor de Santa Rita. Tenia la seva seu social, anomenada Casino dels Senyors, al carrer Cardenal Gomà, plena de mobles tronats que provenien en gran part de les golfes de ca n'Oliver i no els calien prestatges perquè els llibres eren clavats a la paret. L'any 1919 van fundar l'Associació de Música, que inauguraria Wanda Landowska. Hi van passar els millors concertistes catalans i europeus de l'època, entre ells Ricard Vinyes, a través del qual van establir contacte amb Jean Cocteau i el Grup dels Sis, els anomenats deixebles d'Eric Satie. L'avantguarda europea airejava, doncs, casa nostra. Així, van fer una mena d'acampada dadaïsta durant vuit dies a Cala Pola. Davant la tenda que hi van plantar s'aixecava un monument al doctor Robert i entre aquesta i el mar, s'hi estenia una llarga catifa. El grup es banyava en una banyera arran de mar; hi entraven ben abillats, amb frac i barret, o amb vestits de bany vuitcentistes, les noies. El *happening* va atreure moltíssima gent, la Guàrdia Civil inclosa. A Chicago, l'any que van assassinar Martin Luther King també va aparèixer la policia apallissant uns *hippies* que fingien una convenció on designaven un porc a la presidència i va empresonar-los a tots, el porc inclòs. Però més de quaranta anys abans, el Grup de Sabadell ja havia organitzat actes en què el conferenciant era un ase i concursos literaris on es pagaven els premis amb retalls de diari.

AUTOR ARRACONAT

Els articles dels diaris sobre els aniversaris de naixements, publicacions i morts d'escriptors sovint serveixen només perquè autors oblidats o aparcats en prestatges polsencs i arxius antiquats passin a reposar unes hores al damunt de rajoles acabades de fregar. En el cas de Trabal, ni això. Trabal no és un autor arraconat; si de cas, desconegut per a molts. Els diaris n'han fet poc ressò i tampoc no n'han parlat amb entusiasme. L'article de Joan Triadó publicat en aquest diari el 20 de maig del 1999 (d'altra banda l'únic aparegut durant tot

l'any passat dedicat a l'escriptor sabadellenc en el centenari del seu naixement) n'és una excepció. Hi estem d'acord en l'essencial: la innegable actualitat de Francesc Trabal, del seu estil, el tractament dels temes i el desassossec dels seus obsessius i fracassats personatges.

El Grup de Sabadell funda l'editorial La Mirada que s'entrenarà amb la publicació de *L'any que ve* (1925), genial i innovador llibre d'acudits de Trabal, il·lustrats de forma intencionadament desmanegada pel mateix autor, Antoni Vila-Arrufat, Ricard Marlet, Josep Maria Trabal, Joan Oliver, Armand Obiols, Miquel Carreres i Lluís Parcerisa, per mitjà del qual va tenir accés a la redacció del *Diari de Sabadell*. Trabal és elogiat per uns i criticat pels altres, entre ells Domènec Guansé. Aquests darrers s'atreveixen a dir que no sap com acabar les seves novel·les, incapaces de comprendre la tècnica de la impopularitat o l'estirabot. Trabal, com els genis, gairebé es va avançar al seu temps –entrant en el temps etern–. Els seus llibres són socialment més comprensibles ara que aleshores. Els personatges de Trabal resulten actuals, sense isme.

Calders i Monzó recullen entre d'altres l'herència de Trabal. Pere Calders n'eixam-

pla les tècniques i l'estil narratiu, integrant però, els elements sobrenaturals o sobre-realistes de tal manera que el lector no arriba a considerar-los estirabots ni preses de pèl, sinó allò que només el geni de Calders ha estat capaç de copsar. A diferència de Trabal que ens recorda en tot moment que estem llegint-lo, que tot allò és literatura, ficció –i aquesta intervenció directa del narrador en l'obra és especialment nítida a *Temperatura*–, Calders pretén que el lector s'oblidi de la convenció –i, de fet, ho aconsegueix– i participi del seu món, creient-lo real i d'aquesta manera, esdevé veritablement real. Monzó, un dels nostres millors escriptors actuals, també valora, gaudeix i interioritza

Trabal: en Quim Monzó, els estats febrils, que són gairebé sempre el motor que mou els personatges del món de Trabal, s'han convertit en *Benzina* (excel·lent i encara poc valorada novel·la de Monzó) i si les primeres pàgines de *Temperatura* són part de l'erotisme més refinat de la literatura catalana, *La magnitud de la tragèdia* comença amb un erotisme revulsiu, reflex d'una societat on, per a molts, fer l'amor no té més importància que prendre's un got de llet o té tanta importància com prendre's el cafè amb llet en despertar-se.

Judita i *Temperatura* són les millors novel·les de Trabal, les més actuals. Recordem que aquest va deixar escrit que de sempre havia volgut "fer una novel·la com *L'any que ve*" i havia anat publicant llibres sense aconseguir-ho. "Només a *Judita* i a *Temperatura* s'hi troba alguna cosa. (...) De les altres obres meves, no us en responc. La que per raons difícils de precisar m'estimo més és *Judita*". Fem, doncs, una mirada a la vigència de *Judita* després de 70 anys de vida: la prova del carboni 14 és fer llegir la novel·la a l'alumnat de batxillerat i tret del neguit d'intentar trobar una interpretació concreta del final, té una salut de ferro. L'any 1930 l'editorial La Mirada publica

Judita. La ja en el seu moment polèmica novel·la va ser reeditada el 1936 i el 1977. A la dècada dels vuitanta, Edicions 62 ja no mantenia l'epígraf que en les dues primeres edicions encapçalava l'obra: "El bes i fins i tot la mera consciència de l'amor correspost superen tots els gaudis eròtics de caràcter, per dir-ho així substancial". Aquesta cita de Georg Simmel és reproduïda, però, al pròleg de Dolors Oller. També hi transcriu sencer el poema de Carner, *Dos amants*, esmentat en el capítol sisè de *Judita*, ja que diu que és possible que en fos la idea inspiradora. Dècades després, trobem que els personatges de la novel·la són com els protagonistes del poema de Gabriel Ferrater *Ídols*: s'enyoren d'ells mateixos i els ha faltat la submissa fe de després. En l'actual edició de *Judita* han fet desaparèixer l'excel·lent pròleg de Dolors Oller amb el seu personal estil assagístic: concís i obert, fred i entusiasta. Sempre intel·ligent i respectuós, a diferència del disseny de la portada d'aquesta edició: totes dues dones (la de la portada i la de la novel·la haurien pogut coexistir), però la protagonista té clarament els ulls clars i els cabells foscos; el seu posat és malaltís al començament i foll al final, però no a l'estil d'una experimentada atractive ballarina de saló.

NOMS DELS PERSONATGES

És interessant d'esbrinar la significació dels noms propis i les transformacions que pateixen al llarg de *Judita*, així com la utilització dels diminutius d'aquests noms. La manera com Trabal bateja els seus personatges és força interessant i amb continuïtat en autors com Calders o Monzó. Al conte *El principi de la saviesa*, el filòsof es diu Feliu de l'Espallleta o Antaviana, paraula nascuda d'un personatge de Calders. A *Benzina*, de Monzó, els noms propis comencen amb H, i ara penso en la traducció italiana: com hauran resolt l'aparició d'aquesta consonant ja arxivada justament com a inútil, i esdevinguda, doncs, la consonant més artística. A *La magnitud de la tragèdia* tots els personatges reben noms compostos que s'uneixen en la còpula en un de sol. També en els contes van adquirint una creixent importància; des de la ironia dels noms impronunciables (Grmpf, Pti, Zgdt...) dels individus atabalats dels contes d'*El perquè de tot plegat* fins a *Guadalajara*, on poden arribar a ser la clau de la referència cultural imprescindible per tal de capbussar-te al conte, com seria el cas de *Gregor*.

Per què a la novel·lística de Trabal el tractament dels noms propis és d'una rellevància especial? El protagonista de *L'home que es va perdre* (1929) –novel·la que sense arribar a tractar el tema de la parella o de les relacions

▶▶▶

Francesc Trabal, com els genis, gairebé es va avançar al seu temps, entrant en el temps etern